



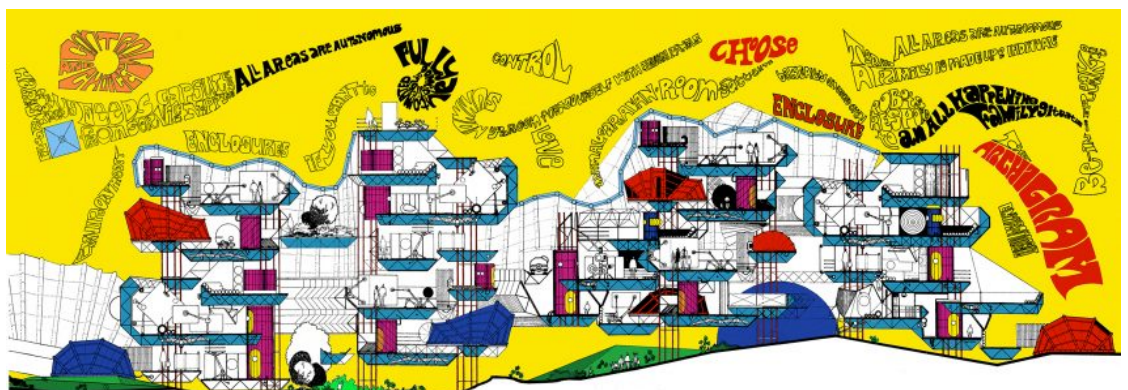
arquitectura i para-arquitectura

Una de les coses bones que té compartir feines amb companys de professió és que surts del teu cau i acabes compartint reflexions que van més enllà del dia a dia. Raonaments que no se solen donar en el nostre entorn, ja que no hi ha llocs de trobada -universitat, centre de recerca o tertúlies- per fer-ho. M'ha passat durant els vuit anys que he format part de la junta del col·legi d'arquitectes (COAA).

Com a mínim un cop al mes, ens veiem tota una tarda per tractar temes prosaics però que s'acaben de forma distesa al voltant d'una taula. El mateix m'ha passat setmanalment en els darrers cinc anys amb els amics **Xavier Orteu** i **Jordi Vidal** pel projecte de rehabilitació de l'**hotel Rosaleda d'Encamp**. Tot un plaer professional i personal.

Un dels temes de discussió habitual ha estat si un projecte no executat era arquitectura. I, encara més al límit, si una proposta, un dibuix, una idea ho era. Tot va venir arran de la demanda d'una col·legiada de fer constar com autora dels projectes que compartia amb els seus socis simplement com a inductora, com a arquitecta "conceptual" sense cap responsabilitat afegida.

Independentment de la qüestió legal -la realment important pel COAA- hi havia una discussió de fons de gran importància. **Una idea genial és suficient per ser considerada arquitectura? O si realment ha estat el desencadenant d'un magnífic edifici, ho és?** N'hi ha que entenen que sí, i n'hi ha que dubten. En el meu cas ho tinc clar: només és arquitectura allò que es construeix.



El col·lectiu Archigram que va revolucionar el disseny i l'arquitectura als anys seixanta amb les seves propostes. Hom no pot deixar de veure la seva influència en obres com el Centre Pompidou (1977) de Paris de Piano i Rogers.

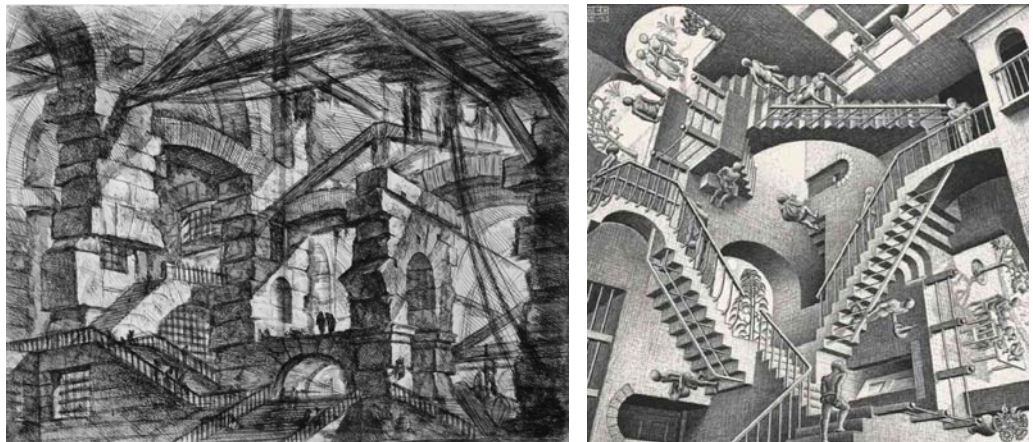
Foto:<https://www.dezeen.com/2019/09/18/archigram-design-trust-gala-2019-hong-kong/>



La història està plagada de grans inductors de l'art i de l'arquitectura. Un dels més influents ha estat **Giovanni Battista Piranesi** (17720-1778). Els seus gravats han inspirat artistes de tots els temps i disciplines des de **Victor Hugo** a **Borges**, de **De Chiroco** a **Salvador Dalí**, de **Goya** a **Escher**, de **Bruce Nauman** a **Richard Serra**, de **Fritz Lang** a **Ridley Scott** i de **John i Robert Adam** a **Archigram**. Com deia **Aldous Huxley**¹ de les seves cèlebres presons:

En elles, el fet personal, el fet privat i, per tant, universal i imperible té notablement més pes que el merament històric i local. La prova d'això és que aquests extraordinaris aiguaforts han seguit, a través de dos segles, resultant plenament apropiats i moderns, no sol pel seu aspecte i forma, sinó com a expressió d'obscures veritats psicològiques.

Però, així i tot, les captivadores perspectives de **Piranesi** no són arquitectura. De fet, ell es va donar molt aviat que no faria carrera i es va arribar a autodenominar com "**arquitecte de paper**". El seu caràcter aspre i intransigent allunyava als clients i només es coneixen alguns encàrrecs menors².



La influència de les presons de Piranesi en les escales impossibles d'Escher és evident.

Fotos: <https://www.altaplana.be/en/dictionary/piranesi-giovanni-battista> i <https://www.elmundo.es/cultura/2014/09/26/5425227cca47410e7d8b4570.html>

¹A.Huxley, *Las Cárceles de Piranesi*, en VV.AA,Carceles, 2013. Aldous és conegut pel llibre *Un món feliç* (1932) però poc per la seva faceta de crític d'art. Son remarcables els seus estudis sobre Piranesi o Brueghel el Vell.

² La bona relació amb la família Rezzonico, veneciana com ell, i sobre tot amb el papa Climent XIII Rezzonico (1758-1769) i amb el seu nebot el cardenal Carlo Rezzonico (1724-1799) en va portar a fer treball de decoració en els palaus del Quirinale i Castell Gandolfo alhora que redactar dos projectes: La plaça, jardins i església del Gran Priorat de l'Ordre dels Caballers de Malta a l'Aventí a Roma (1764-1766) i la tribuna de l'àbsis i l'altar major de la basílica de San Giovanni Laterano (1962-1976) dels que només va veure realitzat el primer.



En el camp de la literatura és coneguda l'anècdota entre el pintor **Edgar Degas** (1834 – 1917) i l'escriptor **Stéphane Mallarmé** (1842-1898) quan el primer li va dir al segon que també volia ser poeta perquè tenia bones idees i aquest li va contestar que no és amb idees que es fan els poemes sinó amb paraules. Està bé tenir idees però s'han de materialitzar.

En el cas del poema les paraules cal triar-les acuradament i no és fàcil. **Joan Margarit** (arquitecte i poeta, darrer premi Cervantes) en l'epíleg del poemari *Càlcul d'estructures* (2005) diu:

Sobre la concisió, diria que un poema és com l'estructura d'un edifici molt particular, al qual no pot faltar ni sobrar ni un pilar, ni una biga: si li trèiem una sola peça, s'enderrocaria. Si en un poema es treu una sola paraula, o es canvia per una altra i no passa res, és que no era un poema. O encara no era un poema. Només arriba a ser-ho quan no se'n pot treure o canviar cap peça de l'estructura³.

Pel que fa a la pintura **Marcel Proust** (1871-1922) ho va expressar perfectament en *La presonera*, cinquè volum d' *A la recerca del temps perdut*, quan mostrar la seva commoció, a través del personatge de la novel·la, per la perfecció d'un tros de mur en el quadre *la Vista de Delft* de **Johannes Vermeer** (1632-16975) arribant a desitjar donar la vida a canvi d'assolir aquella tècnica tan depurada:

Així hauria d'haver escrit jo. Els meus últims llibres són massa eixuts, hauria d'haver donat diverses capes de color, que la meua frase fos preciosa per ella mateixa, com aquest petit panell groc.... Se li apareixia la seva pròpia vida en un dels platerets de la balança celestial; en l'altre, el fragment de paret d'un groc tan ben pintat. Sentia que, imprudentment, havia donat la primera pel segon.

³ Personalment mai no he estat del tot d'acord amb aquesta reflexió de Margarit. La meua experiència és que de vegades treure un pilar, tot i ser el més compromès, no és suficient per ensorrar un edifici com vaig poder comprovar en l'Hotel Rosaleda.



https://es.wikipedia.org/wiki/Vista_de_Delft#/media/Archivo:Vermeer-view-of-delft.jpg

I tornant a l'arquitectura ningú com **Albert Casals** en *La Arquitectura otro arte enfermo. Etiología del mal i sus antídotos* per reblar el clau de la meva argumentació:

*En muchos países existe un personaje que se limita a "concebir la idea", que otros profesionales llevan a la práctica... El personaje que nos ocupa, además de carecer de entidad legal en España, representa la reducción de la profesión de arquitecto al estatuto de "artista original y sorprendente", cuyo ejemplo es tan **nefasto**⁴ para la formación de los profesionales cotidianos, como la sería la existencia del médico conceptual dedicado a la realización de espectáculos quirúrgicos (que ya los hay), o la del conductor de autobús adornado con los mismos atributos y la misma libertad de acción.*



T. +376 869 558 • www.enricdilme.com

⁴ La paraula en negreta ve de l'original. L'autor vol que quedi clara la seva opinió.